

NIKLAVS LAPUKINS:

## Fredsrörelsens trovärdighet

*Vissa tecken tyder på en gryende insikt hos den av Sovjet oberoende delen av fredsrörelsen om att det faktiskt ligger ett balansproblem i att den kan verka fritt i västdemokratierna men är undertryckt i östdiktaturena. Niklavs Lapukins varnar för fredsrörelsens ensidiga kritik av väst. Om detta fortsätter urgröps dess trovärdighet och därmed möjligheterna att påverka supermakternas statsledning.*

Freden är viktigare än allt annat. Med få variationer men stor envishet matas vi med detta tema från politikernas talarstolar, etermedias mikrofoner och de stora tidningsdrakarnas ledar- och kultursidor. Fredsrörelsen är vår tids viktigaste folkrörelse – försäkrar både den själv och de krafter som vill profitera på den.

Vad vore egentligen mer frestande än att följa minsta motståndets lag, bortse från komplikationerna och låta sig svepas med i denna våg av varmhjärtad, troskyldig entusiasm? Alla vill ju ha fred. Och krig är "dumt", för att citera de många barn som så ihärdigt intervjuades i radions och TV:s nyhetsprogram under den fredspräglade oktober månad 1982 som vi just lagt bakom oss när dessa rader skrivs. Men ...

Alla vill ha fred, var det. Men vill alla ha fred till varje pris – även till priset av främmande ockupation och alltså frihetens förlust?

Krig är förvisso "dumt". Men är alla krig lika "dumma"? Är de afghanska frihetskämparnas försvarskrig lika förkastligt som den sovjetiska ockupationsarméns aggression?

Fler och subtilare frågor skulle kunna ställas på samma tema, men redan dessa räcker för att uppenbara att fredsfrågan har flera sidor än den enkelriktade som dominerar debatten.

Inte heller fredsrörelsen kan, för den delen, diskuteras som ett entydigt begrepp. I fredsrörelsen finns allt – från ärliga idealister med integritet, införstådda med problem och begränsningar – till medvetna medlöpare, inställda på att exploatera människors ärliga engagemang i egna, politiskt ljusskygga, syften.

I freds rörelsen finns, kort sagt, både Inga Thorsson och Maj Wechseltmann.

Min kritik i det följande gäller företrädesvis den sistnämnda kategorin och – i något mindre grad – till denna gränsande delar av freds rörelsen.

På ett allmänt plan har freds rörelsen kunnat inregistrera opinionsmässiga framgångar – men en rad faktiska händelser under det senaste dryga året har snarare belyst ihålligheten i de illusioner som ännu, låt vara i något försvagad form, bestämmer så mycket av freds rörelsens reaktionsmönster.

Till dessa händelser hör förstas U-båt 137:s famösa grundstötning i Gåsefjärden, djupt inne i militärt skyddsområde, och Sovjets klumpiga men långtifrån misslyckande försök att manipulera sommarens fredsmarsch till Minsk liksom de gradvis allt hårdare åtdragna tumskrubarna på Polen och den fortgående invasionen av Afghanistan. Allt detta demonstrerar med påträngande skärpa varifrån de stora hoten mot fred i vår tid kommer.

#### **Gryende insikt**

Dessa händelser gick inte heller freds rörelsen spårlöst förbi. Man kan iaktta hur den av Sovjet oberoende delen av freds rörelsen tenderar att dra öronen åt sig. Benägenheten att tala klarspråk om Sovjet tycks öka. Tecken tyder på en gryende insikt om att det faktiskt ligger ett balansproblem i det förhållandet att freds rörelsen har sin självklara rätt att verka fritt i västdemokratierna – men är undertryckt i östdiktaturerna.

Svenska Fredskommittén, denna hän-givna Sovjet-lakej, seglar i viss motvind.

Svenska Freds- och Skiljedomsförening- en har under året riktat återkommande angrepp mot Fredskommittén för dess slaviska följsamhet mot Sovjet – och Svenska Metallindustriarbetarförbundet, Fredskommitténs största medlems- organisation, har sagt upp sitt kollektiva medlemskap av samma skäl.

En del positiva tecken kan således in- registreras. Ändå finns det skäl att ställa frågan hur djupgående och bestående denna tillnyktring har utsikt att bli?

#### **Finns vilja till nyorientering?**

Förmår freds rörelsen vidga sitt perspek- tiv? Förmår den att i framtiden med sam- ma kraft angripa rustningarna i öst, som den redan i många år lagt ner på att kriti- sera rustningarna i väst?

Och ännu viktigare: Är freds rörelsen nu mogen att med full kraft engagera sig i kampen för demokrati och mänskliga rättigheter i Östeuropa?

Jämte den växande misären i tredje världen utgör ju nämligen den ekono- miskt kraftlösa och ideologiskt förtvi- nade östeuropeiska kommunismens oförmåga att uppfylla ens lågt ställda folkliga krav på politisk frihet och ekono- miskt välstånd det största hotet mot freden. När freds rörelsen som nu sker väljer att helt fixera sig vid de förvisso fruktansvärda vapnen begränsar den sig till problemets symptom – och avskär- mar sig från dess orsaker.

Det är lätt att känna skepsis inför freds rörelsens både vilja och förmåga till en konstruktiv nyorientering. Dess le- dande företrädare visar ingen mer mar- kerad vilja till nytänkande av här antytt slag. I stället försöker de i vart och vart-



annat debattinlägg göra troligt att freds-rörelsen inte skulle vara ensidig, att dess paroller och aktioner redan i dag riktar sig mot bägge maktblocken med samma kraft.

Påståendet avslöjar en på sitt sätt rörande tilltro till människors godtrogenhet och korta minne.

#### Ensidig kritik av väst

Sanningen är ju att ingen som följt fredsdebatten med någon grad av uppmärksamhet kunnat undgå att se hur tyngdpunkten i den sk "fredskampen" legat på kritik av västs rustningar.

Det är neutronbombens och kryssningsrobotens färor som i känslös och kuslig detalj utmålats i utläggningarna från de dominerande fredsdebattörerna. Om motsvarande sovjetiska vapen har tystnaden varit desto mer talande. Cyniska uttalanden från amerikanska militärstrateger om möjligheten att vinna ett kärnvapenkrig har med nästan pervers noggrannhet detaljrefererats. Motsvarande uttalanden från den sovjetiske generalstabschefen marskalk Ogarkov har av någon anledning inte varit lika intressanta att fördjupa sig i.

I enstaka bisatser framskyntar av och till det fundamentala faktum att även Sovjet besitter en fruktansvärd kärnvapenarsenal. Dessa med stor ordknapphet och ytterlig diskretion utformade medgivanden har en enda funktion – att tjäna som alibi för den helt dominerande anti-västliga agitationen.

Som all annan "bisatsmoral" är dock även denna ihålig. Den avslöjar snarare än döljer var hunden ligger begravnen.

Själva utgångspunkten för fredsrel-

sens uppsving under de senaste åren ligger för övrigt i en ensidighet, nämligen i den ensidiga kritiken mot NATO:s dubbelbeslut hösten 1979.

Beslutet innebär att NATO med början i slutet av 1983 skall placera ut medeldistansrobotar, av Pershing II och kryssningstyp, i Västeuropa – om inte förhandlingar med Sovjet dessförinnan lett fram till beslut om ömsesidiga begränsningar av arsenalerna av medeldistansrobotar.

Redan 1977 inledde Sovjet utplaceringen av sina SS-20-robotar – som NATO:s dubbelbeslut riktar sig mot – utan några mer hörbara protester från fredsrelsen i Sverige.

Fredsrelsen valde alltså att mobilisera opinionen mot NATO-beslutet – men att tåga om Sovjets SS-20-program. För de flesta i fredsrelsen handlade det säkert om aningslöshet, snarare än medlöperi. I sak innebar ställningstagandet ändå ett ensidigt stöd för Sovjet – och därmed ett krokben för freden.

Sammanhanget är följande: Om fredsrelsen låter sig degraderas till ett instrument för sovjetisk utrikespolitik och genom ensidig opinionsbildning mot västs försvarsansträngningar tvingar fram en ensidig nedrustning i väst tenderar balansen mellan militärblocken att rubbas – och i samma mån växer krigsfaran.

#### Trovärdigheten ifrågasättes

Skall fredsrelsen ha någon möjlighet att lyckas med sin utomordentligt svåra uppgift får den inte försätta sig i en situation där den kan misstänkas gå den ena eller andra sidans ärenden. Den måste

agera med stor saklighet och strikt objektivitet. Dess krav måste i princip riktas mot båda sidor med samma kraft.

Men hittills har alltså fredsrörelsens krav, sådana de låter sig identifieras i den utåtriktade agitationen, i dominerande grad riktats mot väst. Det får följande för fredsrörelsen dystra konsekvens:

Fredsrörelsens trovärdighet gröps ur och därmed i slutänden också dess möjligheter att påverka dem som sist och slutligen måste påverkas för att verklig nedrustning skall bli möjlig, nämligen supermakternas statsledningar.

Varför skulle Reagan ta intryck av fredsrörelsens krav på nedrustning – om han med fog kan hävda att kraven är ensidigt riktade mot USA och följaktligen ensidigt gynnsamma för Sovjet?

Varför skulle Andropov rusta ner – om han dessförinnan med den västeuropeiska fredsrörelsens benägna bistånd lyckats tvinga väst till ensidiga eftergifter?

#### **Sovjet kritiserar ej**

Någon tycker kanske att detta är en mot den svenska fredsrörelsen orättvis betraktelse, att mina anklagelser mot fredsrörelsen för ensidighet är väl ensidiga. Låt mig då komplettera framställningen med ytterligare ett par exempel som bestyrker min tes om ensidighet i fredsrörelsen till Sovjets fördel.

Det första exemplet gäller Afghanistan – där den sovjetiska soldatesken bombbar och bränner, mördar och ödelägger på tredje året. Svenska fredsorganisationer har uttalat sitt fördömande, det är sant – och hedervärt.

Men den samlade svenska fredsrörelsens takorganisation, Sveriges Freds-

råd, har inte gjort något uttalande. Medlemsorganisationerna kunde inte ena sig om en text – Svenska Fredskommittén blockerade alla försök till klarspråk. Och med detta har den samlade svenska fredsrörelsen låtit sig nöja! Den hukar i busken, synbarligen mer angelägen om att vårda vänskapen med Sovjets springpojkar i Sverige än upprörd över kriget i Afghanistan. Det är för ynkligt.

Det andra exemplet gäller sommarens fredsmarsch till Minsk. Den besjälades av ett gott syfte, men byggde på en felaktig metod. De nordiska kvinnorna valde att samarbeta med den helt statsstyrda, officiella sovjetiska fredskommittén – och distansera sig från den oberoende fredsrörelsen i Sovjet.

Den sovjetiska fredskommitténs uppgift är, som alla vet, att propagera för sovjetisk ideologi och utrikespolitik – inklusive upprustningen med SS-20, invasionen i Afghanistan och påtryckningspolitiken i Polen.

Om Andrej Sacharov, den ryss som utan jämförelse gjort mest för att bekämpa *alla* kärnvapen, fick inget sägas vid de officiella arrangemangen under Minsk-marschen. Och givetvis var det tabu att tala om Polen och Afghanistan.

Det var en förödmjukande traktat att signera, enligt min mening ett alltför högt pris att betala för de trots allt försvinnande små möjligheterna att komma till tals med vanliga sovjetmedborgare. Men den byggde ändå på en logik – låt vara ytterst diskutabel.

Men vilken logik ligger bakom den svenska fredsrörelsens fortsatta tystnad om förföljelserna mot sovjetiska fredsaktivister? Varför hörs inte ett knyst om förvisningen av och de fortgående över-



greppen mot fredspristagaren Andrej Sacharov – nu när protester inte skulle innebära brott mot överenskommelser med Sovjet?

Den del av den svenska freds rörelsen som inte är Sovjet-beroende har mycket

att vinna i trovärdighet och påverkanskraft på att kapa kvarvarande bindningar till det sovjetiska propagandaperspektiv som alltför länge fått ange utgångspunkter och sätta gränser för en alltför stor del av fredsarbetet.

### *Pärmar för årgång 1982*

kan rekvireras från Svensk Tidskrifts expedition, tel 08-67 59 55, eller genom insättning av kronor 35:– på postgiro 727 44-6.